

Till Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle

Stockholm den 29 augusti 2024

Remissyttrande avseende en trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas

Diarienummer: S2024/00726

Bakgrund/Inledning

16 000 cancerfall kan kopplas till våra levnadsvanor. Rökning utgör den största påverkbara riskfaktorn för cancer i Sverige. Rökning ökar risken för över 20 olika cancerformer och 4500 personer drabbas årligen av cancer till följd av rökning. Trots att rökningen minskat i befolkningen är det fortfarande ett stort problem, inte minst eftersom det finns stora socioekonomiska skillnader i rökning. Rökning är också fortsatt populärt bland unga: 21 procent av gymnasieleverna i åk. 2 röker dagligen, nästan dagligen eller ibland.

Bruket av icke-medicinska nikotinprodukter ökar kraftigt, främst bland unga. Det saknas belägg för att påstå att dessa produkter fungerar som rökavvänjningsprodukter. Enstaka studier stödjer påståendet, men det samlade forskningsläget hittills tyder snarare på motsatsen. För den som vill sluta röka finns läkemedel för rökavvänjning som är väl undersökta och har bevisad effekt. En systematisk översikt från Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) visar att användare av snus och e-cigarettor snarare löper högre risk att senare börja röka, än tvärtom.

Det behövs mer kunskap och forskning om långsiktiga hälsorisker och skador av icke-medicinska nikotinprodukter. Men eftersom produkterna är relativt nya på marknaden kommer de långsiktiga konsekvenserna kunna överblickas först om många år. Försiktighetsprincipen bör därför tillämpas både nationellt och internationellt vad gäller icke-medicinska nikotinprodukter. Det framgångsrika regelverk som gjort cigaretter mindre attraktiva och tillgängliga, exempelvis smakförbud och begränsad nikotinhalt, bör även gälla icke-medicinska nikotinprodukter. Åtgärderna skulle hjälpa till att skydda barn och unga från att lockas att börja med produkterna, och i förlängningen minska risken för att de börjar röka.

2000 cancerfall orsaks varje år av alkohol. Vår hälsa påverkas negativt av att dricka alkohol och ur ett cancerperspektiv finns det ingen riskfri konsumtion. Alkoholkonsumtion ökar risken att drabbas av minst sju cancerformer. Cancerfonden förespråkar en restriktiv alkoholpolitik och anser att i alla avseenden där alkoholpolitiken ses över ska aspekten om alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar beaktas.

Cancerfondens synpunkter

Cancerfonden är som helhet positiva till utredningen och dess förslag. Cancerfonden har valt att lämna synpunkter på de förslag som ligger inom vårt uppdrag och intresseområde.

4.1 En rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid

Cancerfonden tillstyrker förslaget om att införa ett förbud mot användning av tobaks- och nikotinprodukter under skoltid.

Minskad tillgänglighet och efterfrågan på tobaks- och nikotinprodukter ökar skyddet för att barn och unga inte ska börja röka. Barn och unga är extra känsliga för att utveckla nikotinberoende och de allra flesta börjar med tobaks- och nikotinprodukter innan de fyllt 18 år. Det gör skolan till en mycket viktig arena för att förebygga att unga börjar och för att hjälpa dem som redan börjat att sluta. För att avnormalisera bruk av tobaks- och nikotinprodukter är en viktig åtgärd att minska den sociala exponeringen av rökning genom att införa tobaks- och nikotinfria miljöer. Undersökningar från WHO visar att ungdomar är särskilt känsliga för sociala normer och visuella signaler.

4.2 Minsta antal portioner i en förpackning med tobaksfria nikotinprodukter

Cancerfonden tillstyrker förslagen om att en styckförpackning med portionsförpackade tobaksfria nikotinprodukter ska innehålla minst 20 portioner, och att portionsförpackade tobaksfria nikotinprodukter ska inte få tillhandahållas konsumenter på marknaden på annat sätt än i sådana styckförpackningar.

Att reglera antalet portioner i en förpackning är en åtgärd som bidrar till att minska tillgängligheten och attraktiviteten hos unga. En liknande lagstiftning finns redan idag gällande cigaretter, snus och rulltobak. Det är rimligt att tillämpa en liknande lag på även dessa produkter för att skydda barn och unga.

4.3 Högsta tillåtna nikotinhalt

Cancerfonden tillstyrker förslaget om att högsta tillåtna nikotinhalt för tobakssnus och nikotinsnus ska bestämmas till 12 milligram per gram.

Cancerfonden anser att ett införande av en högsta tillåtna nikotinhalt för både tobakssnus och nikotinsnus spelar stor roll för att det ska vara möjligt att skydda barn och unga från beroende. Samtidigt vill Cancerfonden understryka att det finns länder som gjort bedömningen att 12 milligram per gram är en hög gräns och därför tagit beslut om en betydligt lägre högsta tillåtna nikotinhalt. Det är önskvärt att den största andelen av produkterna även i Sverige bör ligga långt under denna gräns.

4.4 Langning av tobaks- och nikotinprodukter

Cancerfonden tillstyrker förslagen om att:

- det ska vara förbjudet att som ombud eller på därmed jämförbart sätt anskaffa tobaksvaror, e-cigarett, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter till den som inte fyllt 18 år,
- förverkande av tobaksvaror, e-cigarett, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter ska få ske från den till vilken sådana produkter anskaffats, och
- den till vilken tobaksvaror, e-cigarett, påfyllningsbehållare eller tobaksfria nikotinprodukter har anskaffats ska vara fri från ansvar för medverkan till brottet.

Det är en självklar åtgärd att reglera langning till personer under 18 år av en produkt som är förbjuden att inhandla av personer under 18 år. Det är en rimlig åtgärd för att reglera tillgängligheten och skydda barn och unga.

4.5 Förvaringsförbud

Cancerfonden tillstyrker ett förbud mot förvaring i enlighet med utredningens förslag. Tillsyn är en mycket viktig del av det tobaksförebyggande arbetet. Förslaget underlättar tillsynen av att bestämmelserna om försäljning av tobaksvaror och nikotinprodukter följs.

5. Alkohol

5.1 Alkohollagen är en skyddslagstiftning

Cancerfonden tillstyrker förslaget om att det ska framgå av alkohollagen att lagens syfte är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar.

Det finns ingen riskfri konsumtion av alkohol ur ett cancerperspektiv. För vissa cancerformer ökar risken redan vid första glaset, och risken blir större ju mer alkohol man konsumerar. 3 procent av alla cancerfall beräknas kunna förebyggas om alkoholkonsumtionen var obefintlig. Det motsvarar 2000 cancerfall per år. Att alkohollagen främjar folkhälsan och i första hand avser att minska alkoholens skadeverkningar är därför avgörande för att minska andelen cancerfall kopplad till alkohol.

5.2 Alkoholservering

5.4 Informationstexter om alkoholens skadeverkningar

Cancerfonden tillstyrker förslaget om att göra informationstexterna om alkoholens skadeverkningar teknikneutrala, samt att ta bort allmänt hållna formuleringar.

Marknadsföring av alkohol innebär risker och bidrar till att öka alkoholkonsumtionen och alkoholens skador, vilket i sin tur får betydelse för andelen cancerfall. WHO ser begränsningar av marknadsföring som en av de mest effektiva åtgärderna för att minska alkoholens skador. I utredningen föreslås att tre av de mer allmänt hållna informationstexterna som annonsörerna får välja mellan ska tas bort. Cancerfonden tillstyrker förslaget då dessa texter både är överrepresenterade, samt till vissa grader, missvisande om omfattningen av alkoholens skador.

Utöver detta vill Cancerfonden tillägga att med anledning av den kunskap som idag finns kring kopplingen mellan alkohol och cancer finns det skäl att se över formuleringen i informationstexten som berör cancer. Med stöd i den rådande forskningen ser Cancerfonden att informationstexten bör vara "Alkohol orsakar cancer". Vi ser också att det finns skäl att använda denna informationstext separat och göra två informationstexter av den som idag lyder "Alkohol kan orsaka cancer och hjärnblödning". Denna ändring skall göra de båda informationstexterna tydligare.

Övriga synpunkter

Det är beklagligt att tobaksindustrin har tillfrågats om att vara remissinstans för de föreslagna ändringarna. Sverige har ratificerat Tokaskonventionen och åtagit sig att omsätta dess innehåll till nationell politik. Tobaskskonventionen är tydlig i artikel 5.3 om att folkhälsopolitiken ska skyddas mot direkt eller indirekt påverkan från tobaksindustrin. Alla barn har enligt Barnkonventionen rätt till bästa möjliga hälsa och det är samhällets skyldighet att ge alla barn förutsättningar för ett friskt och hälsosamt liv. Allt fler unga, i både Sverige och i andra länder, använder nikotinprodukter trots de negativa effekter ett beroende tidigt i livet medför. Tobaksindustrin ska inte bjudas in att påverka politiska beslut kopplat till folkhälsa i allmänhet och i synnerhet inte kopplat till förslag med syfte att skydda barn och ungas uppväxt.

Beslut om detta yttrande har tagits av Generalsekreterare Ulrika Årehed Kågström. Lisa Klefbom, Intressepolitisk expert har varit föredragande.

Ulrika Årehed Kågström

Ulrika Årehed Kågström
Generalsekreterare